

TA'LIM JARAYONIDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHDA AXBOROTLAR BILAN ISHLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Xo'jamberdiyeva Dilfuza Ikramovna

Surxondaryo viloyati xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi, "Aniq va tabiiy fanlar metodikasi" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ta'lim jarayonida AKTdan foydalanishda o'quvchilarning axborotlar bilan ishlash jarayonida qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishi ta'lim sifatini oshirishda yangi usullarini yaratish uchun ulkan imkoniyatlarni ochib beradi.

Аннотация: Использование дополнительной информации учащимися в процессе работы с информацией при использовании ИКТ в образовательном процессе открывает огромные возможности для создания новых методов повышения качества образования.

Annotation: The use of additional information by students in the process of working with information during the use of ICT in the educational process opens up huge opportunities for creating new methods of improving the quality of education.

Bugungi kunda ta'lim sifatini oshirishda tizimli yondashuv metodologiyasi va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalarisiz o'quv jarayoni samaradorligini ta'minlashni tasavvur etib bo'lmaydi.

Bugungi kunda o'quv xonalarining jihozlanishi bilan o'quvchilarning doimiy qiziqishini ta'minlash kerak. Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarda axborotlar bilash ishlash muammoni hal qilishga yordam beradi, bu esa darsni jonlantirish va fanlarga qiziqishni uyg'otish imkonini beradi. Multimedia texnologiyalaridan foydalangan holda axborotlar bilan ishlash ongli ravishda o'zlashtirish jarayonidir.

Tizimli yondashuv o'quv jarayoni samaradorligini o'rganishda o'ziga xos yaxlitlik, umumiylik, universallik, differensiallik kabi tushunchalar asosida mujassamlashtirilgan yangi texnologiyalar, ya'ni integratsion texnologiyalar va axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositalarining joriy etilishini o'z ichiga oladi. Amaliyotda axborot texnologiyalarini o'qitishda axborotlar bilan ishlash maxsus

texnik axborot vositalaridan (kompyuterlar, audio, kino, video) foydalanadigan barcha texnologiyalar deb ataladi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quv motivatsiyasi orqali axborotlar bilan ishlashini rivojlantirish orqali dars samaradorligini oshiradi, bu esa o'quv jarayonini yanada muvaffaqiyatli qiladi. O'quv jarayonida axborotlar bilan ishlash nafaqat o'quv faoliyatining o'zgaruvchanligi, uni individuallashtirish va tabaqalashtirish imkoniyatlarini ochibgina qolmay, balki barcha ta'lim sub'ektlarining o'zaro munosabatlarini yangi shaklda tashkil etish, o'quvchi ta'lim faoliyatida faol va teng huquqli ishtirok etadigan ta'lim tizimini barpo etish imkonini beradi.

Axborot texnologiyalari fanini o'qitishda axborotlar bilan ishlash o'quv ma'lumotlarini taqdim etish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi, o'quvchilarni o'quv jarayoniga jalb qiladi, ularning qobiliyatlarini keng ochib berishga va aqliy faoliyatni faollashtirishga yordam beradi. AKTdan foydalanish o'qituvchi tomonidan darsning turli shakllarini tayyorlashda va o'tkazishda samarali yordam beradi.

AKTda axborotlar bilan ishlash o'quvchilarning bilimi darsga tayyorgarlikni sezilarli darajada osonlashtiradi, darslarni noan'anaviy, esda qolarli, qiziqarli va faol qiladi. Axborotlardan foydalanish orqali AKT va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning integratsiyasi fanlarga bo'lgan qiziqishni uyg'otishi, fanlarni o'rganishga turtki berishi uchun sharoit yaratishi mumkin. Bu o'z-o'zini o'qitish samaradorligi va intensivligini oshirish, ta'lim sifatini oshirishning oqilona usulidir.

Axborotlar bilan ishlashda AKT "vositachi" sifatida ishlaydi, bu "insonning tashqi dunyo bilan aloqasida sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqaradi." Natijada, o'qituvchi va o'quvchi nafaqat axborotlar bilan ishlashi o'zlashtiribgina qolmay, balki eng qimmatli o'quv resurslarini tanlash, baholash va qo'llashni o'rganadilar, shuningdek o'zlarining shaxsiy media matnlarini yaratadilar. Darslarda kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari quyidagilardir:

- Vizual ma'lumotlar (tasviriy, ko'rgazmali materiallar)
- Interfaol namoyish materiallari (mashqlar, ma'lumot diagrammalari, jadvallar, tushunchalar)
- Simulyator
- Sinov

Axborot texnologiyalari kompetentligiga ega bo'lgan o'qituvchi dars uchun didaktik materiallarni yaratish, ko'paytirish va saqlash qobiliyatiga ega. O'quvchilarda AKTdan foydalanish orqali axborotlar bilan ishlash imkoniyat tug'ilganda - o'quv jarayoni ishtirokchilarining ijodiy va intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularni ma'lumotlarni to'plash va "qayta ishlash"ning zamonaviy usullari bilan tanishtirish - bu o'qituvchi o'quvchilarning bilimini boyitishga yordam beradi.

Ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish o'qituvchiga o'z o'quvchilarini o'qitishda yangi imkoniyatlar ochadi. Axborot texnologiyalardan foydalangan holda har qanday axborotlarni o'rganish o'quvchilarga mavzu yuzasidan berilgan ma'lumotlarni yaratishda ishtirok etish imkoniyatini beradi, bu esa o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini rivojlantirishga yordam beradi. AKTni o'quv jarayoniga joriy etish darslarning samaradorligini oshirish, o'qituvchining odatdagi ishlardan ozod qilish, taqdimotining jozibadorligini oshirish, vazifalar turlarini farqlash va qayta aloqa shakllarini o'zgartirish uchun mo'ljallangan.

Bugungi kunda har qanday o'qitiladigan fanlar yuzasidan har bir o'qituvchi axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda darsni tashkil etishi zarur, chunki hozirgi vaqtda o'qituvchi darsni yanada yorqinroq va qiziqarli qilish imkoniyatiga ega. Ta'lim jarayonida AKTdan foydalanish ta'lim motivatsiyasini oshirish usullaridan biridir. AKT fodalaniib, axborot bilan ishlashda nafaqat o'quvchining, balki o'qituvchining ham ijodiy shaxsini rivojlantirishga hissa qo'shadi, insonning asosiy ehtiyojlarini - muloqot, ta'lim, o'zini-o'zi anglashni amalga oshirishga yordam beradi.

O'quv jarayonida eng ko'p qo'llaniladigan AKT vositalari quyidagilardan iborat:

- 1) kompyuter va multimedia proyektori yordamida namoyish etilgan elektron darsliklar va qo'llanmalar;
- 2) elektron entsiklopediyalar va ma'lumotnomalar;
- 3) trenajyorlar va sinov dasturlari;
- 4) Internetning ta'lim resurslari;
- 5) rasmlar va rasmlar bilan DVD va CD diskleri;
- 6) video va audio uskunalari;
- 7) ilmiy-tadqiqot va ishlab chiqish loyihalari;
- 8) interfaol doska.

Hozirgi kunda yuz berayotgan AKT sohasidagi yutuqlari o'quvchilarni axborotlar bilan ishlash, axborot bilan ta'minlashni qayta ko'rib chiqishga majbur qiladi. Shunday qilib, AKT vositalarining ikkinchi tasnifi ta'lim faoliyatida axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini ko'rib chiqishga imkon beradi:

Axborot va kommunikatsiya texnologiyalari axborotlarni etkazib berish, ham boshqarish vositasi hamdir. Bu qurilmalar yuqori sifatli axborotlarni etkazib berishni ta'minlaydilar va turli xil aloqa kanallaridan (matn, tovush, grafik, teginish va boshqalar) foydalanadilar. Yangi texnologiyalar sizga o'quv jarayonini darsning sur'ati va chuqurligiga qarab individuallashtirishga imkon beradi. Bunday tabaqalashtirilgan yondashuv katta ijobiy natija beradi, chunki har bir o'quvchining muvaffaqiyati uchun sharoit yaratib, o'quvchilarda ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi va shu bilan ularning ta'lim motivatsiyasiga ta'sir qiladi.

Adabiyotlar

1. Agatova N.V. Maktab ta'limida axborot texnologiyalari / N.V.Agatova M., 2006 yil
2. Alekseeva M. B., Balan, S. N. Multimediyadan foydalanish texnologiyalari. M., 2002 yil
3. Andreyev A.L Kompetentnostnaya paradigma v obrazovanii: opit filo-sofsko-metodologicheskogo analiza Tekst. / A.JL Andreyev // Pedagogika.-2005.-№ 10.-C. 19-26.
4. Kuznetsov E. V. O'quv jarayonida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish / E. V. Kuznetsov. M., 2003 yil
5. Baydenko V. Kompetensii v professionalnom obrazovanii Tekst. / V.Baydenko //Vissheye obrazovaniye Rossii-2004. -№ 11. C. 3-13.